

ואכן ר' שמואל יהודה'ס חריק ור' זלמן ר' אורי'ס נמנו או בפי כול כ. שלושה עמדי וילנה¹¹⁰, ביחד עם השלישי להם שר ישראל מזכירו בראש רשימת העוסקים בענין הישוב: „ובראש הרה"צ הגביר המפורסם בתורה המנוח מרה ארי לייב פעסעלעס"¹¹¹. והיה ר' לייב פעסעלעס מבני אותה מספחת הגר"א, שהיה היסוד לכל תנועת ישוב הפרושים. ר' אריה לייב היה בן ר' דוב בער בן ר' אליהו פעסעלעס בן ר' צבי, שלישי

בשלישי עם ר' הלל ריבלין בן ר' בנימין ריבעלעס בן ר' שלמה זלמן ריבלין בן ר' צבי, בן היה שלישי בשלישי עם הגר"א. ר' אליהו בן ר' שלמה זלמן בן ר' יששכר בר אחיו של ר' צבי הנזכר. כולם מצאצאי „באר הגולה" ר' משה רבקה ודבה של וילנה. ר' משה קרמר¹¹², יצויק כאן שמחותנים של ר' אליהו פעסעלעס נמצאים בין העולים לארץ. הם ר' נפתלי הערץ גינצבורג ואחריו גם בנו, ר' ישראל איסר גינצבורג¹¹³. מחוהן לר' אריה לייב פעסעלעס היה גם ר' זלמן ר' אורי'ס הנזכר לעיל¹¹⁴. „נשיא על צדקות עניי ארץ ישראל" אחרי ר' לייב פעסעלעס היה¹¹⁵ גם חתנו ר' חיים נחמן פרנס ב"ר משה פרץ מדובנא, בן המפורסם ר' מנחם מאנש¹¹⁶, הוא ר' מאנים „הנגיד המפורסם שוע ונדיב יועץ ונשוא פנים" ר' מנחם מאניש (מאניס) פרנס. שרשם בצוואתו בכל שנה ושנה ביום הארצייט שלו בסך חמש מאות זהובים לכמה חברות ולעניי ארץ הקדושה ולקרור ב"ר ועוד בשנת תקמ"ג נשלח מיורשי המנוח „ארבעה זהובים (רענדליך) על עניי אשכנזים שבארץ ישראל"¹¹⁷. בן היה גם נכדו של ר' לייב פעסעלעס, ר' אברהם ב"ר חיים נחמן פרנס ביחד עם ר' מתתיהו שטראשן „נשיא על צדקות איי עניים רבות"¹¹⁸, ראש ומנהל גבאי צ"ג בעירנו ובא"י מכמה שנים¹¹⁹. בן נזכר גם בנו היחיד של ר' לייב פעסעלעס, ר' יעקב יעקל „שהיה מראשי הפרנסים ב"ר וילנה וגבאי צדקה גדולה וגם נשיא ארץ ישראל"¹²⁰.

ואכן רשומה היא פעולת ר' לייב פעסעלעס — הוא אבי משפחת עליאש — לסובת הישוב בארץ ישראל בגולה ב"ר וילנה. דור אחרי דור, מקבילה לפעולתם של בן דודו ר' הלל ב"ר בנימין ריבעלעס וצאצאיו דור אחרי דור בארץ ישראל.

ראוי הוא ר' לייב פעסעלעס שיפתבו תולדותיו. „איש צדיק מצוין וגדול הדור"¹²¹. והיה לו ב"ר וילנה כמו לבן דודו ר' הלל בירושלים, בית מדרש שלו שבו התפללו ולמדו „גדולי תורה"¹²². זקני וילנה מספרים „תהלות מעשיו הטובים מגדיבות רוחו מענותו וצדקתו, כי נוסף על הפלגת למודו, היו כל צרכי הצבור על שכמו, וכל ימי חייו היה עומד ומנצח על כל הצדקות והחברות הקדושות והעלה את ירושלים על ראש שמחתו לעשות צדק בגולה"¹²³. על מצבתו (נפטר כ"ד תשרי תקצ"א) חקוק בין חשאר: „בני בת עמנו שם בערי קדשנו מרבים תאניה ואניה, דודש מחיתם איך עזב אותם ונחזר מקדש שלישי¹²⁴." ר' אברהם דוד שטראשן שהיה נאמן וסופר הגבאים בארץ

הנה כי כן בולטת וילנה כבר בשנים הראשונות כמרכז „כולל הפרושים", תחילה בצפת ואח"כ בצפת ובירושלים, ולבסוף בירושלים במיוחד. ואכן טובי וגדולי וילנה היו ראשונים לבוא לעזרת הישוב עם שליחותם של שני השליחים הראשונים ששלח כולל הפרושים עוד בשנת תקס"ט.

בין הגבירים הרוחנים דק"ק וילנה, שנתעוררו לדבר עם ר' חיים מוולוז'ין עוד בשנת תק"ע מזכיר ר' ישראל משקלוב את „הח"ג החריף המנוח ר' חיים ז"ל פאקרייזר מר"צ דק"ק וילנה", „המאור הגדול החריף לאמיתתה של תורה החכם המפורסם הנגיד". אף הוא היה מתלמידי הגר"א. והוא ר' חיים מפאקראי שעלה יחד עם ר' ישראל ומשפחתו בשנת תק"ע, ואשר פרשת מפעלו בצפת היא פרשה חשובה בפני עצמה. מיד אחרי בואו עם ר' ישראל לצפת, המשיך את קשר פעולתו עם הגולה. תיקף אחרי הגיעם לארץ „התועדו יחד כל הגדולים והזקנים (בצפת) בבית הכהן הגדול הרה"צ פאקרייזר המ"ץ דוילנה לעיין על אופן אשר בארץ איפה יוכלו לפאר ולרומם קרן ישוב כוללנו. ובאותו זמן במדינתנו בחוץ לארץ עדיין לא נחרש ולא נורע פעולת הצדקה לחיי אה"ק מכוללנו, לא ברייסין ולא בליטא ופרודוריא, כי אם המעט אשר היה מתן דמים (כספים) הנשפכים על גבי היסוד ונתרועע היסוד והבנין מרופף"¹²⁵. ר' חיים הוא העומד בפרץ. הוא החתום ראשון על האגרת של הכולל, ומכתבו המיוחד הוא כעין דין וחשבון של בר"סמכא, המשמש בא"כחם של אותם „הגבירים הרוחנים דק"ק וילנה" שעסקו בענין ישוב כולל הפרושים ב"ר וילנה.

וכן היה בין הראשונים שקיבלו את שליחי ר' מנדל, „הגביר המפורסם בתורה וצדקה מרה שמואל חריק"¹²⁶, הוא הרב הגביר הנעלה... צדיק צדקות אהב מכל סגולה¹²⁷ ר' שמואל ב"ר ישראל חיים ריי"ם (ר' יהודה פינסקר), שנקרא חריק על שם חותנו ר' יחזקיה קלאצקעס. בקינת אד"ם הכהן עלי¹²⁸ מתוארת גדולתו לא רק „כאביר שוע ושר" אלא גם כעוסק בתורה וביחוד במצוות. על דבר פעולתו לישוב ארץ ישראל נאמר באותה קינה: „שמעה ארץ דבר מותו ותבהל... כי סוגרה היד הפתוחה"¹²⁹.

וכן השתתף במושב ראשון זה בענין ישוב הפרושים גם רבה של וילנה „הרה"ג המפורסם מרה אבלי דפאסועל¹³⁰, יצויק שר' אבא משתמש באחת מתשובותיו בתאריך „תצמיח גאולה" (תקצ"ג) ועל אחרת: „בשורה לכל" (תקצ"ג), ופעמים מספר „תקבץ" (תקצ"ב)¹³¹. יש כאן מהרהורי לבו הנתון לארץ ישראל ומחאמונה בגאולה קרובה שהיתה עמוקה בחוגים ההם. אתם יחד היה גם „הגביר הצדיק הזקן המפורסם מרה זלמן נ"י ב"ר אורי ז"ל¹³² „ראש ומנהיג לעדתו בצדקות ועוד"¹³³, „איש זקן ושוע תלמיד חכם מפורסם אשר זכה לשתי שולחנות תורה וגדולה במקום אחד"¹³⁴. הוא היה גם מחותן לר' שמואל חריק שהוזכר¹³⁵.